

РОЗДІЛ 3. ЕТАЛОННА МОДЕЛЬ ІоТ

3.1. Стандарти сумісності ІоТ

Найближчим часом різномірні «острівці» рішень, швидше за все, будуть випереджати в своєму розвитку розгортання ІоТ-рішень, заснованих на функціонально-сумісних стандартах. Так йдуть справи з будь-якою новою технологією на етапі її зародження.

Наприклад, *Sutaria and Govindachari* [1] відзначають, що дві характеристики мережевих ІоТ-пристроїв, що викликають найбільші проблеми, - це наявність пристроїв з низьким енергоспоживанням (розрахованих на роботу місяцями і роками без підзарядки) і частий обмін даними по мережах з втратою пакетів.

Нинішні стандартні протоколи Інтернету в цих умовах неоптимальні. У більш широкому сенсі має місце дисбаланс між величезною кількістю пристроїв, що генерують дані з шаленою швидкістю в різних місцях, і використанням мережевих технологій і хмарних систем, які зберігають величезні обсяги даних в невеликій кількості локацій при відносно низькій швидкості оновлення даних.

Інтеграція цих двох класів систем для задоволення потреб користувачів вимагає певних можливостей від мережевих протоколів у всій архітектурі мережі і протоколів, від фізичного рівня до прикладного.

Над вирішенням цих питань працює кілька організацій і стандартизаційних форумів, прагнучі розширити або адаптувати протоколи Інтернету для пристроїв ІоТ. Основники організаціями є:

- *Міжнародний союз електрозв'язку (International Telecommunication Union, ITU)*: 193 країни [2] і понад 700 членів по секторам і асоціаціям (науково-промислових підприємств, державних і приватних операторів зв'язку, радіомовних компаній, регіональних і міжнародних організацій).
- *Всесвітній форум ІоТ (IoT World Forum, IWF)*: IBM, Intel, Cisco, Samsung.
- Національний інститут стандартів і технологій Міністерства торгівлі США.
- *Консорціум індустріального Інтернету (Industrial Internet Consortium, IIC)*: SAP, IBM, Intel, Fujitsu, General Electric, Oracle.

Для створення єдиної структури і класифікації необхідних функцій за їх місцем в стеку протоколів ряд цих груп також займається питанням формальної архітектури для ІоТ. У той час як існуючі стандарти та Інтернет зробили ІоТ можливим, в найближчому майбутньому навряд чи можлива поява стека нових стандартів, які доповнять або модифікують існуючі для сфери ІоТ.

Як і багато інших досягнень, що стали можливими завдяки Інтернету, ІоТ буде якийсь час стихійно розвиватися і проходити через процеси природного відбору, поки поступово не виявили життєздатні технології та механізми протоколів.

Але з урахуванням складності ІоТ має сенс створення архітектури, яка б специфікувала основні компоненти і їх взаємозв'язок. Архітектура ІоТ може надати такі переваги:

- дати адміністраторам мережі або ІТ-менеджеру корисний контрольний список для оцінки функціональності і повноти пропозицій від різних постачальників;
- служити орієнтиром для розробників в плані того, які функції потрібні в ІоТ і як вони взаємодіють;
- служити основою для стандартизації, стимулюючи сумісність і скорочення витрат.

3.2. Еталонна модель ІоТ від МСЕ-Т

Еталонна модель ІоТ від Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ-Т) описана в Рекомендації Y.2060 [3]. На відміну від більшості інших еталонних моделей і архітектурних моделей, описаних в літературі, модель МСЕ-Т деталізує фактичні фізичні компоненти екосистеми ІоТ. Це корисно, тому що це зосереджує увагу на елементах екосистеми ІоТ, які повинні бути з'єднані, інтегровані, керовані і надані додаткам. Детальна специфікація екосистеми описує вимоги до можливостей ІоТ.

Один з важливих аспектів, який загострює модель, є той факт, що IoT на ділі не є мережею фізичних речей. Це скоріше мережа пристроїв, які з'єднано фізичними речами, разом з прикладними платформами - такими як комп'ютери, планшети і смартфони, які взаємодіють з цими пристроями. Тому огляд моделі МСЕ-Т необхідно почати з визначення пристроїв:

- *Мережа зв'язку (Communication Network)* - інфраструктурна мережа, що з'єднує пристрої та додатки, така як мережа на основі стека протоколів IP або Інтернет.
- *Річ (Thing)* - предмет фізичного світу (фізичні речі) або інформаційного світу (віртуальні речі), який може бути ідентифікований та інтегрований в мережі зв'язку.
- *Пристрій (Device)* - елемент обладнання, який володіє обов'язковими можливостями зв'язку та додатковими можливостями вимірювання, спрацьовування, а також введення, зберігання і обробки даних.
- *Пристрій переносу даних (Data-carrying Device)* - пристрій переносу даних підключається до фізичної речі і непрямим чином з'єднує цю фізичну річ з мережами зв'язку. Прикладами можуть служити активні мітки RFID.
- *Пристрій збору даних (Data-capturing Device)* - під пристроєм збору даних розуміється пристрій, що зчитує / записуючий пристрій, що має можливість взаємодії з фізичними речами. Взаємодія може здійснюватися непрямим чином за допомогою пристроїв перенесення даних або безпосередньо за допомогою носіїв даних, підключених до фізичних речей.
- *Носій даних (Data Carrier)* - безбатарейний об'єкт перенесення даних, підключений до фізичної речі і має можливість надавати інформацію придатному для цього пристрою збору даних. Ця категорія включає штрих-коди і QR-коди, наклеєні на фізичні речі.
- *Сенсорний пристрій (Sensing Device)* - пристрій, який може виявляти або вимірювати інформацію, що відноситься до навколишнього середовища, і перетворювати її в цифрові електричні сигнали.
- *Виконавчий пристрій (Actuating Device)* - пристрій, який може перетворювати цифрові електричні сигнали, що надходять від інформаційних мереж, в дії.
- *Пристрій загального призначення (General Device)* – пристрій загального призначення володіє вбудованими можливостями обробки і зв'язку і може обмінюватися даними з мережами зв'язку з використанням дротових або бездротових технологій. Пристрої загального призначення включають обладнання та прилади, які стосуються різних галузей застосування IoT, наприклад, верстати, побутові електроприлади і смартфони.
- *Шлюз (Gateway)* - елемент IoT, що з'єднує пристрої з мережами зв'язку.

Він виконує необхідну трансляцію між протоколами, що використовуються в мережах зв'язку і в пристроях.

Унікальним аспектом IoT, в порівнянні з іншими мережевими системами, очевидно є наявність безлічі фізичних речей і пристроїв, відмінних від обчислювальних пристроїв і пристроїв обробки даних.

На рис.3.3, адаптованому з Рекомендації Y.2060, зображені типи пристроїв в моделі МСЕ-Т. Модель розглядає IoT як мережу пристроїв, тісно пов'язаних з речами. Сенсорні і виконавчі пристрої взаємодіють з фізичними речами в навколишньому середовищі. Пристрої збору даних зчитують дані з фізичних речей або записують дані на фізичні речі шляхом взаємодії з пристроями перенесення даних або носіями даних, підключеними або пов'язаними з фізичним об'єктом тим чи іншим чином.

Ця модель показує відмінність між пристроями перенесення даних і носіями даних. Пристрій переносу даних є пристроєм в сенсі Рекомендації Y.2060. Як мінімум, пристрій завжди має можливості зв'язку і може мати інші електронні можливості. Прикладом пристрою перенесення даних є RFID-мітка. У той же час носій даних - це елемент, приєднаний до фізичної речі з метою ідентифікації або інформування.

В рекомендації Y.2060 відзначається, що технології, які використовуються для взаємодії між пристроями збору даних і пристроями перенесення даних або носіями даних, включають радіочастотне, інфрачервоне, оптичне і гальванічне збудження. Приклади кожної з них:

- *Радіочастотні*: радіочастотні ідентифікаційні (RFID) - бірки, або радіопозначки.
- *Оптичні*: штрих-коди і QR-коди можуть служити прикладами ідентифікаційних носіїв даних, які зчитуються оптично.
- *Інфрачервоні*: інфрачервоні мітки, що можна використовувати в Збройних Силах, лікарнях та інших середовищах, де потрібно відстежувати розташування і переміщення персоналу. Це можуть нашивки на військовій формі, що відбивають світло, і такі, що працюють від батарейок та випромінюють ідентифікуючу інформацію.

Y.2060(12)_F03

Рис. 3.1. Типи пристроїв та їх взаємозв'язок із фізичними речами

Останні можуть мати кнопку, при натисканні якої бейдж може використовуватись для проходження через автоматичні контрольні пункти, або ж бейджи, що автоматично повторюють сигнал для контролю за переміщеннями персоналу.

Пульты дистанційного керування, що використовуються в побуті або в інших середовищах для управління електронними пристроями, теж можна легко інтегрувати в IoT.

- *Гальванічне збудження*: прикладом можуть служити медичні імпланти, які використовують електропровідні властивості людського тіла [4]. В ході комунікації між імплантом і поверхнею гальванічна пара передає сигнали з імпланта на електроди, виведені на шкіру. Ця схема використовує дуже мало енергії, що дозволяє знизити розмір і складність імплантованого пристрою.

Останнім типом пристроїв з рисунку є пристрої загального призначення.

Вони володіють можливостями обробки даних і зв'язку, які можуть бути інтегровані в IoT. Хорошим прикладом є технологія «розумного будинку», яка може інтегрувати практично будь-який пристрій в будинку в мережу для централізованого або дистанційного керування.

В Рекомендації Y.2060 наведено огляд елементів, задіяних в IoT. Розглядаються різні способи зв'язку з фізичними пристроями. Передбачається, що одна або кілька мереж підтримують зв'язок між пристроями.

В рекомендації особливу увагу приділено такому простому, пов'язаному з IoT: шлюзу. Як мінімум шлюз працює транслятором між протоколами. Шлюзи вирішують одну з

головних проблем при проектуванні IoT, а саме проблему сумісності, як між різними пристроями, так і між пристроями та Інтернетом або корпоративною мережею.

«Розумні» пристрої підтримують широкий спектр бездротових і дротових технологій передачі даних і мережевих протоколів. Крім того, можливості обробки даних у таких пристроїв, як правило, обмежені.

Рекомендація Y.2067 [5] закріплює вимоги до шлюзів IoT, які зазвичай розпадаються на три категорії:

- Шлюз підтримує різні технології доступу до пристроїв, дозволяючи пристроїв обмінюватися даними один з одним і з мережею Інтернет або корпоративною мережею, що містить додатки IoT. Такі схеми доступу можуть, наприклад, включати *ZigBee*, *Bluetooth* і *Wi-Fi*.
- Шлюз підтримує необхідні мережеві технології як для локальних, так і для глобальних мереж. Ці технології можуть включати в себе *Ethernet* і *Wi-Fi* на території організації, а також стільниковий зв'язок, *Ethernet*, *DSL* і кабельний доступ до Інтернету і глобальним корпоративним мережам.
- Шлюз підтримує взаємодію з додатками, управління мережею і функції безпеки.

Дві перших вимоги включають в себе трансляцію протоколів між різними мережевими технологіями і стеками протоколів.

Третя вимога зазвичай називається функцією IoT-агента. По суті, IoT-агент надає функціональність високого рівня від імені IoT-пристроїв, таку як організація або резюмування даних з декількох пристроїв для передачі в IoT-додатки, забезпечення протоколів і функцій безпеки і взаємодія з системами управління мережею.

Термін «мережа зв'язку» прямо не визначається в серії IoT-стандартів Y.206x. Мережа (або мережі) зв'язку підтримує зв'язок між пристроями і може безпосередньо підтримувати прикладні платформи. Вона може мати розміри невеликого IoT, такого як домашня мережа «розумних» пристроїв. У більш загальному сенсі мережу (або мережі) пристроїв з'єднується з корпоративними мережами або Інтернетом для зв'язку з системами додатків і серверами, на яких розташовані бази даних, пов'язані з IoT.

В рекомендації розглядаються також можливості зв'язку пристроїв між собою.

- *Перша можливість* - зв'язок між пристроями через шлюз. Наприклад, за допомогою шлюзу сенсорне або виконавчий пристрій з підтримкою *Bluetooth* може здійснювати зв'язок з пристроєм збору даних або пристроєм загального призначення, що використовують *Wi-Fi*.
- *Друга можливість* - зв'язок по мережі зв'язку без шлюзу. Наприклад, якщо всі пристрої в мережі «розумного будинку» підтримують *Bluetooth*, вони можуть управлятися з комп'ютера, планшета або смартфона з підтримкою *Bluetooth*.
- *Третя можливість* - прямий зв'язок пристроїв між собою за окремою локальною мережі, в той час як зв'язок із зовнішньою мережею (на малюнку не показана) здійснюється через шлюз LAN.

Кожна фізична річ в Інтернеті речей може бути представлена в інформаційному світі однією або декількома віртуальними речами, але при цьому віртуальна річ може існувати без відповідної фізичної речі. Фізичні речі зіставлені віртуальним речам, що зберігаються в БД і інших структурах даних. Додатки обробляють віртуальні речі і працюють з ними.

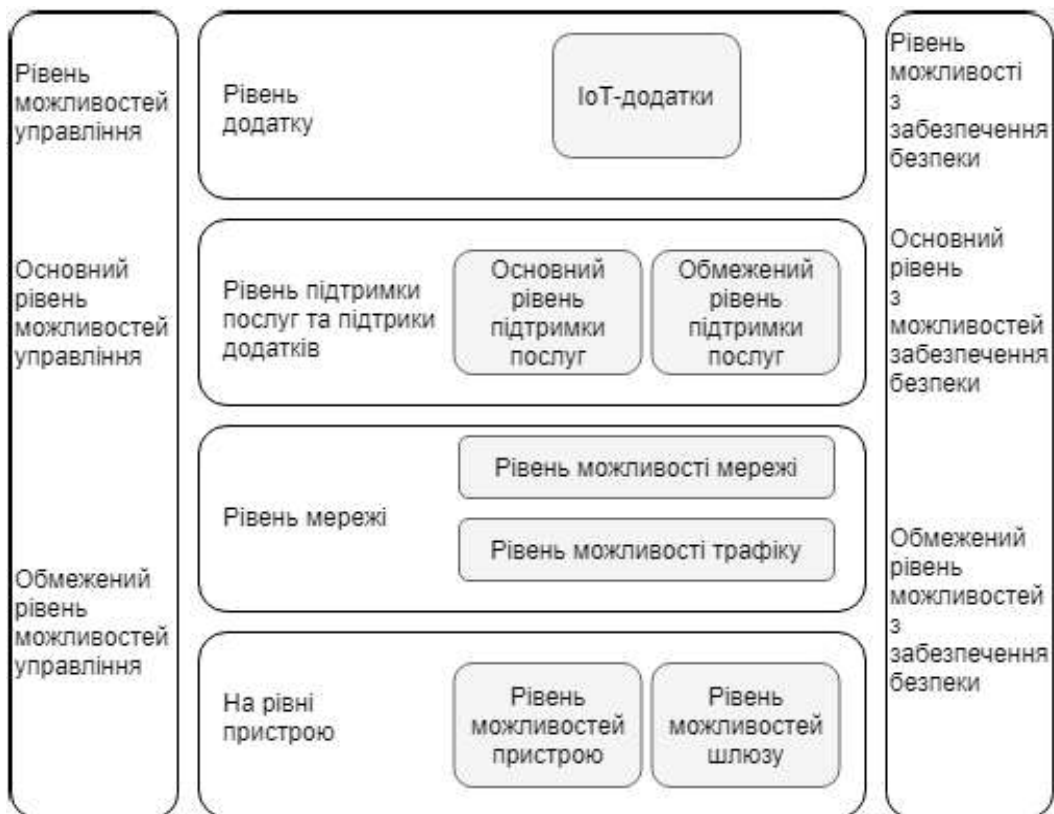

Рис. 3.2. Еталона модель IoT за рекомендацією Y.2060

Еталонна модель IoT від MCE-T складається з чотирьох рівнів плюс можливості управління і безпеки, що діють між рівнями. До сих пір ми говорили про рівень пристрою. У термінах функціональності зв'язку рівень пристрою включає в себе, грубо кажучи, фізичний і канальний рівні OSI.

Рівень мережі виконує дві базові функції. Можливості мережі відносяться до взаємодії пристроїв і шлюзів. Транспортні можливості відносяться до транспорту інформації служб і додатків IoT, а також інформацією управління і контролю IoT.

Грубо кажучи, ці можливості відповідають мережевому і транспортному рівням OSI.

Рівень підтримки послуг і підтримки додатків надає можливості, які використовуються додатками. Багато різноманітних додатків можуть використовувати загальні можливості підтримки. До прикладів належать спільне опрацювання даних і управління БД. Спеціалізовані можливості підтримки – це конкретні можливості, які призначені для задоволення потреб конкретного підмножини додатків IoT.

Рівень додатку складається з усіх додатків, взаємодіючих з IoT-пристроями.

Рівень можливостей управління охоплює традиційні функції управління мережею, тобто управління несправностями, управління конфігурацією, управління обліком, управління показниками роботи і управління безпекою.

В Рекомендації Y.2060 як приклади загальних можливостей управління перераховані:

- *управління пристроями*: приклади включають виявлення пристроїв, автентифікацію, дистанційну активацію і дезактивацію пристроїв, конфігурацію, діагностику, оновлення прошивки і / або ПЗ, управління робочим статусом пристрою;
- *управління топологією локальної мережі*: прикладом є управління конфігурацією мережі;
- *управління трафіком і перевантаженнями*: наприклад, виявлення умов перевантаженості мережі і реалізація резервування ресурсів для термінових і / або життєво важливих потоків трафіку.

Спеціалізовані можливості управління тісно пов'язані з вимогами додатків, наприклад, вимогами з контролю лінії передачі електроенергії в «розумній» електромережі.

Рівень можливостей забезпечення безпеки включає загальні можливості забезпечення безпеки, які не залежать від додатків. В Рекомендації Y.2060 приклади загальних можливостей забезпечення безпеки включають:

- *На рівні програми:* авторизацію, автентифікацію, захист конфіденційності і цілісності даних програми, захист недоторканності приватного життя, аудит безпеки і антивірусний захист;
- *на рівні мережі:* авторизацію, автентифікацію, конфіденційність даних про використання та даних сигналізації, а також захист цілісності даних сигналізації;
- *на рівні пристрою:* автентифікацію, авторизацію, перевірку цілісності пристрою, управління доступом, захист конфіденційності і цілісності даних.

Спеціалізовані можливості забезпечення безпеки тісно пов'язані з вимогами додатків, наприклад, вимогами безпеки мобільних платежів.

3.3. Еталонна модель від Всесвітнього форуму IoT

Всесвітній форум IoT (IoT World Forum, IWF) - щорічна подія, що спонсорується галуззю та об'єднує представників бізнесу, державних структур та вузівської науки з метою просування IoT на ринок.

Комітет з архітектури Всесвітнього форуму IoT, складений з лідерів індустрії, включаючи IBM, Intel та Cisco, в жовтні 2014 опублікував еталонну модель IoT. Ця модель є загальною структурою, покликаною допомогти галузі прискорити розгортання IoT.

Модель призначена для того, щоб стимулювати співпрацю та сприяти створенню повторюваних моделей впровадження.

Ця еталонна модель є корисним доповненням до моделі *MCE-T*. Документи *MCE-T* роблять упор на рівнях пристрою та шлюзу, описуючи верхні рівні лише в загальних рисах. І дійсно, в Рекомендації Y.2060 увесь опис рівня додатку вмістився в одну фразу. Найбільше уваги рекомендації серії Y.206x приділяють визначенню концепції для підтримки розробки стандартів взаємодії з пристроями IoT.

IWF стурбований більш масштабним питанням розробки додатків, проміжного програмного забезпечення і функцій підтримки для корпоративного Інтернету речей. Запропонована семирівнева модель зображена на рисунку 3.3.

Рис. 3.3. Еталонна модель від Всесвітнього форуму IoT

Документальний опис моделі IWF, опублікований Cisco [6], вказує, що розроблена модель відрізняється наступними характеристиками:

- *спрощує:* допомагає розбити складні системи на частини так, щоб кожна з цих частин стала більш зрозумілою;
- *прояснює:* надає додаткові відомості для точної ідентифікації рівнів IoT і вироблення загальної термінології;

- *ідентифікує*: ідентифікує аспекти, в яких ті чи інші типи обробки оптимізовані в різних частинах системи;
- *стандартизує*: є першим кроком до того, щоб постачальники могли створювати продукти IoT, здатні взаємодіяти один з одним;
- *організовує*: робить IoT реальним і доступним, а не просто абстрактною концепцією.

Рівень 1 утворюють фізичні пристрої та контролери, які можуть керувати кількома пристроями.

Рівень 1 моделі IWF приблизно відповідає рівню пристрою в моделі МСЕ-Т. Як і в моделі МСЕ-Т, елементи на цьому рівні – не фізичні речі як такі, а пристрої, які взаємодіють з фізичними речами, такі як сенсорні і виконавчі пристрої. Серед інших можливостей ці пристрої можуть вміти здійснювати аналого-цифрове і цифро-аналогове перетворення, генерацію даних, а також підтримувати дистанційний опитування і / або дистанційне керування.

Рівень 2 моделі IWF приблизно відповідає рівню мережі в моделі МСЕ-Т. Основна відмінність в тому, що модель IWF відносить шлюзи до рівня 2, в той час як в моделі МСЕ-Т вони відносяться до рівня 1. Оскільки шлюз є мережевим пристроєм і пристроєм зв'язку, віднесення його до рівня 2 має більше сенсу.

З логічної точки зору цей рівень реалізує зв'язок пристроїв між собою і між пристроями і низькорівневою обробкою на рівні 3. З фізичної точки зору цей рівень складається з мережевих пристроїв, таких як маршрутизатори, комутатори, шлюзи і брандмауери, що використовуються для створення локальних і глобальних мереж і підключення до Інтернету.

Цей рівень дозволяє пристроям здійснювати зв'язок один з одним і за допомогою більш високих логічних рівнів обмінюватися даними з прикладними платформами, такими як комп'ютери, пристрої дистанційного управління і смартфони.

У багатьох впроваджуваних системах IoT розподілена мережа датчиків може генерувати великі обсяги даних. Наприклад, офшорні нафтові родовища і нафтопереробні заводи можуть генерувати до терабайта даних щодня. Літак може генерувати кілька терабайт даних на годину. Замість того, щоб зберігати всі ці дані постійно (або хоча б довгий час) в централізованому сховищі, доступному для додатків IoT, часто більш доцільно виконувати якомога більшу частину обробки даних якомога ближче до датчиків. Тому завданням рівня периферійних обчислень (edge computing level) (**рівень 3**) є перетворення мережевих потоків даних в інформацію, придатну для зберігання і більш високорівневої обробки. Елементи обробки на цьому рівні можуть мати справу з великими обсягами даних і виконувати операції перетворення даних, в результаті яких зберігати доводиться вже набагато менший обсяг.

Опублікований Cisco документ по моделі IWF [7] містить такі приклади операцій на рівні периферійних обчислень:

- *аналіз*: аналіз даних по критеріях того, чи підлягають вони обробці на більш високому рівні;
- *форматування*: переформатування даних для однакової високорівневої обробки;
- *розархівування / декодування*: обробка криптографічних даних з додатковим контекстом (таким як походження);
- *дистилляція / скорочення*: скорочення і / або резюмування даних для того, щоб мінімізувати обсяг даних, трафік в мережі і в високорівневих системах обробки;
- *оцінка*: визначення того, чи становлять дані порогове значення або аварійний сигнал; цей процес повинен включати перенаправлення даних додатковим одержувачам.

Елементи обробки на цьому рівні відповідають пристроїв загального призначення в моделі МСЕ-Т. Як правило, вони розгортаються фізично на краю мережі IoT, тобто поруч з сенсорами і іншими пристроями генерації даних.

Таким чином, частина базової обробки великих обсягів генеруються даних знімається з прикладних програм IoT, розташованих центрально.

Обробка на рівні периферійних обчислень іноді називається *туманними обчисленнями (Fog Computing)*. Туманні обчислення і туманні служби, як очікується, стануть відмінною характеристикою IoT. Цей принцип проілюстрований на рис. 3.4.

Туманні обчислення представляють в сучасних мережевих технологіях тренд, протилежний хмарних обчислень. У хмарні обчислення великий обсяг централізованих ресурсів зберігання і обробки даних доступний розподіленим споживачам за допомогою хмарних мережевих структур для відносно невеликого числа користувачів.

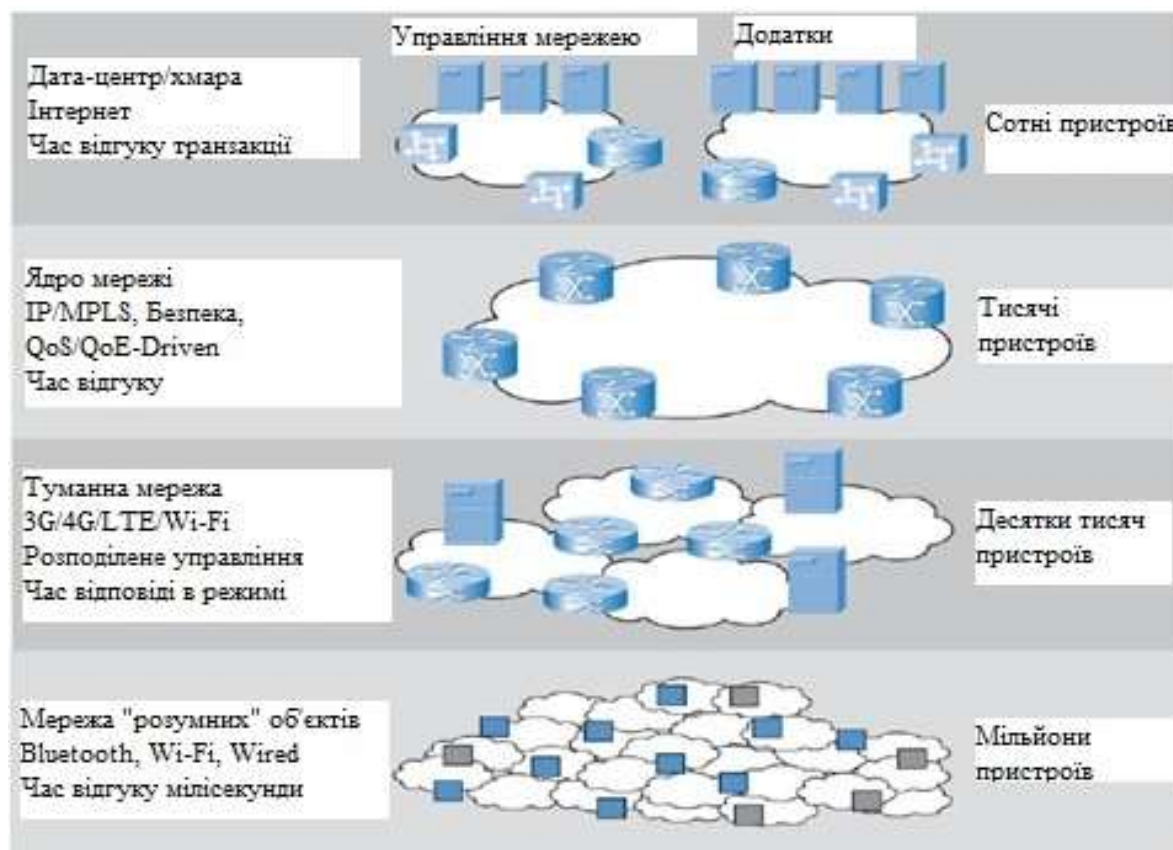

Рис. 3.4. Туманні обчислення

В туманних обчисленнях велике число окремих інтелектуальних об'єктів здійснюють зв'язок з туманними мережевими структурами, які здійснюють обчислення і зберігають ресурси поруч з периферійними пристроями в IoT.

Туманні обчислення вирішують проблеми, що виникли внаслідок діяльності тисяч або мільйонів «розумних» пристроїв, включаючи проблеми безпеки, конфіденційності, обмежених можливостей мережі і затримки. Термін «туманні обчислення» обраний тому, що туман стелиться по землі, в той час як хмари знаходяться високо в небі.

На рівні 4, рівні накопичення даних, дані, що надійшли з різних пристроїв, профільтовані і оброблені рівнем периферійних обчислень, поміщаються в сховище, де будуть доступні для більш високих рівнів. Цей рівень різко відрізняється і від низькорівневих (туманних), і від високорівневих (хмарних) обчислень за особливостями конструкції, вимогам і методам обробки.

Таблиця 3.1. Порівняння хмарних та туманних обчислень

	Хмара	Туман
Розташування ресурсів, зберігання / обробки	Центр	Край
Затримка	Від низької до високої	Низька
Доступ	Фіксований або бездротовий	Головним чином безпроводний
Підтримка мобільності	Не застосовується	Так
Контроль	Централізований / ієрархічний (повний контроль)	Розподілений / ієрархічний (частковий контроль)
Доступ до служб	Через ядро	На краю / з портативного пристрою (смартфон і т.д.)
Доступність	99,99%	Висока нестабільність / високий рівень резервування
Число користувачів / пристроїв	Десятки і сотні мільйонів	Десятки мільярдів
Основний генератор контенту	Люди і пристрої	Пристрої / сенсори
Генерація контенту	У центральному розташуванні	Скрізь
Споживання контенту	На кінцевих пристроях	Скрізь
Віртуальна програмна інфраструктура	Центральні корпоративні сервери	Призначені для користувача пристрої

Дані, що проходять крізь мережу, називаються «даними в русі». Швидкість і організація даних в русі визначається пристроями, що генерують дані. Генерація даних відбувається по подіям, або періодично, або по виникненні якої-небудь події в середовищі. Для збору даних та їх обробки необхідно реагувати на їх появу в реальному часі. Навпаки, багатьом додаткам не потрібно обробляти дані зі швидкістю мережевої передачі. На практиці ні хмарна мережу, ні прикладні платформи не змогли б встигати за обсягами даних, що генеруються величезною кількістю IoT-пристроїв. Замість цього додатки мають справу з «даними в спокої», тобто даними в тому чи іншому легкодоступному сховище. Додатки можуть звертатися до даних у міру необхідності або поза режимом реального часу. Таким чином, високі рівні функціонують за принципом транзакцій, в той час як три нижніх рівні працюють по подіях.

Нижче перераховані названі в [8] операції, що виконуються на рівні накопичення даних:

- *перетворення «даних в русі» в «дані в спокої»;*
- *перетворення формату з мережевих пакетів в реляційні таблиці БД;*
- *перехід від обчислень щодо подій до обчислень за запитом;*
- *значне зниження обсягу даних за рахунок фільтрації і вибіркового зберігання.*

Ще один погляд на рівень накопичення даних полягає в тому, що він являє собою кордон між інформаційними технологіями (ІТ), під якими розуміється цілий спектр

технологій обробки інформації, включаючи ПЗ, обладнання, технології зв'язку і супутні служби, і операційними технологіями (*Operational Technology, OT*), що представляють собою обладнання і ПЗ, які виявляють або викликають зміни шляхом прямого моніторингу та / або контролю фізичних пристроїв, процесів і подій на підприємстві.

Рівень накопичення даних вбирає велику кількість даних і поміщає їх в сховище, практично не пристосовуючи до потреб конкретних програм або груп додатків. З рівня периферійних обчислень в сховище може надходити безліч різних видів даних в різних форматах і від різнорідних оброблювачів. **Рівень абстракції (рівень 5)** даних може агрегувати і формувати такі дані способами, які роблять доступ додатків більш керованим і ефективним. У числі пов'язаних завдань можуть бути наступні:

- *Комбінування даних з різних джерел, включаючи вивірку кількох форматів даних.*
- *Виконання необхідних перетворень для забезпечення однакової семантики даних з різних джерел.*
- *Приміщення відформатованих даних у відповідну базу даних, наприклад, великі обсяги повторюваних даних поміщаються в систему великих даних, таку як Hadoop. Дані подій направляються в реляційну СУБД, що відрізняється більш швидким часом реакції і адекватним інтерфейсом для таких типів даних.*
- *Оповіщення додатків більш високого рівня про те, що дані заповнені або досягнутий певний рівень даних.*
- *Консолідація даних в одному місці (за допомогою ETL (extract, transform, load), ELT (extract, load, transform) або реплікації даних) або надання доступу до декількох джерел даних шляхом віртуалізації даних.*
- *Захист даних шляхом відповідної автентифікації і авторизації.*
- *Нормалізація / денормалізація і індексація даних для швидкого доступу додатків.*

Рівень 6 (рівень додатку) містить додатки будь-якого типу, що використовують дані IoT на вході або керуючі IoT-пристроями. Як правило, додатки взаємодіють з рівнем 5 і з даними в спокої, тому їм не обов'язково функціонувати на швидкостях мережі.

Слід передбачити спрощений режим роботи, який дозволить додаткам минути проміжні рівні і безпосередньо взаємодіяти з рівнем 3 або навіть рівнем 2. Модель IWF не визначає додатки по всій строгості, вважаючи цей аспект виходять за рамки дискусії про модель IWF.

Рівень взаємодії і процесу (рівень 7) з'явився в результаті визнання того, що IoT буде корисний лише тоді, коли з ним зможуть взаємодіяти люди. Цей рівень може включати кілька додатків і обмін даними і / або керуючої інформацією по Інтернету або корпоративної мережі.

IWF вважає еталонну модель IoT прийнятої в галузі базовою структурою, спрямованої на стандартизацію концепцій і термінології, пов'язаних з IoT.

Що ще більш важливо, модель IWF визначає необхідний функціонал і проблеми, які потрібно вирішити до того, як галузь зможе реалізувати цінність IoT.

Ця модель корисна як для постачальників, що розробляють функціональні елементи всередині моделі, так і для замовників, допомагаючи їм виробити свої вимоги і оцінювати пропозиції постачальників.

3.4. Модель NIST Special Publication 800-183

Публікація «Networks of Things» Національного інституту стандартів і технологій Міністерства торгівлі США вийшла в розділі COMPUTER SECURITY в липні 2016 року [9]. Основними пунктами публікації є:

- Введено поняття «Network of Things» - вид розподілених систем.
- IoT, мережі соц. медіа, мережі сенсорів, промисловий Інтернет розглядаються як види NoT.
- «Речами» може бути програмне забезпечення, «залізо», їх комбінація і людина.
- Виділено та описано характеристики п'яти ключових примітивів: сенсор, агрегатор (шлюз), канал зв'язку, зовнішня утиліта і тригер рішення.

- У модель також внесені шість елементів: середа, витрати, місце розташування, власник (оператор), Device_ID (для будь-якого примітива), і момент часу (снєпшот).

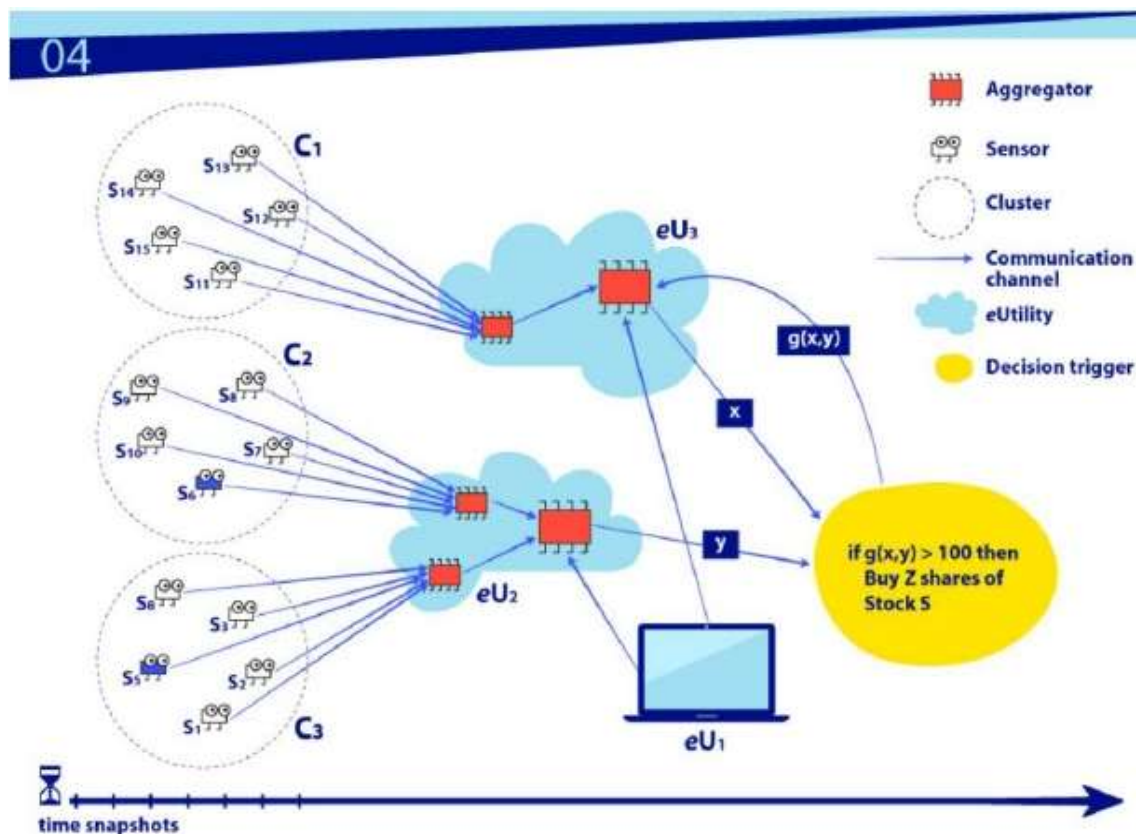

Рис. 3.5. Архітектура моделі за публікацією NIST Special Publication 800-183

Додаткові міркування:

- Система може бути відкритою, закритою або мати проміжний стан.
- Необхідність використання шаблонів проектування для побудови великих систем.
- Рівень довіри до системи в деякий момент часу - функція від реалізації примітивів з урахуванням основних елементів.
- Низька вірогідність виявлення помилок в системі під час тестування.
- Облік механізмів і особливостей впливу на зовнішнє середовище.

У публікації зачіпаються питання безпеки і надійності.

Як можна побачити з рисунку для шлюзів (агрегаторів) тут виділяється більша роль аніж у архітектурах міжнародного IoT форуму та Міжнародного союзу електрозв'язку. Агрегатор не просто виконує функцію «перепакуння» з одного стеку протоколів у інший, а ще й агрегує, аналізує та зберігає дані.

3.5. Модель Industrial Internet of Things Reference Architecture

Консорціум промислового інтернету об'єднує понад 100 компаній. У січні 2017 року побачила версія 1.8 документа «The Industrial Internet of Things. Volume G1: Reference Architecture». Також були опубліковані INDUSTRIAL INTERNET SECURITY FRAMEWORK, і INDUSTRIAL INTERNET CONECTIVITY FRAMEWORK. Серед авторів архітектури представники SAP, IBM, Intel, Fujitsu, General Electric, Oracle.

В референсній архітектурі представлено три шаблони реалізації IIoT-системи.

Рівень краю збирає дані з кінцевих вузлів, використовуючи локальну мережу. Архітектурна характеристика цього рівня, включаючи широту розподілу, розташування, обсяг управління та характер локальних мереж, залежить від конкретних випадків використання.

Рівень платформи отримує, обробляє та пересилає команди управління з рівня підприємства на рівень краю. Він об'єднує процеси та аналізує потоки даних з краю та інших рівнів. Він забезпечує функції керування пристроями та активністю. Він також пропонує спеціальні послуги, не пов'язані з доменом, такі як запити даних та аналітика.

Рівень підприємства впроваджує доменні додатки, системи прийняття рішень та забезпечує інтерфейси для кінцевих користувачів, включаючи операторів. Рівень підприємства отримує потоки даних з краю та рівня платформи. Він також передає команди керування рівнями краю та рівнями платформи.

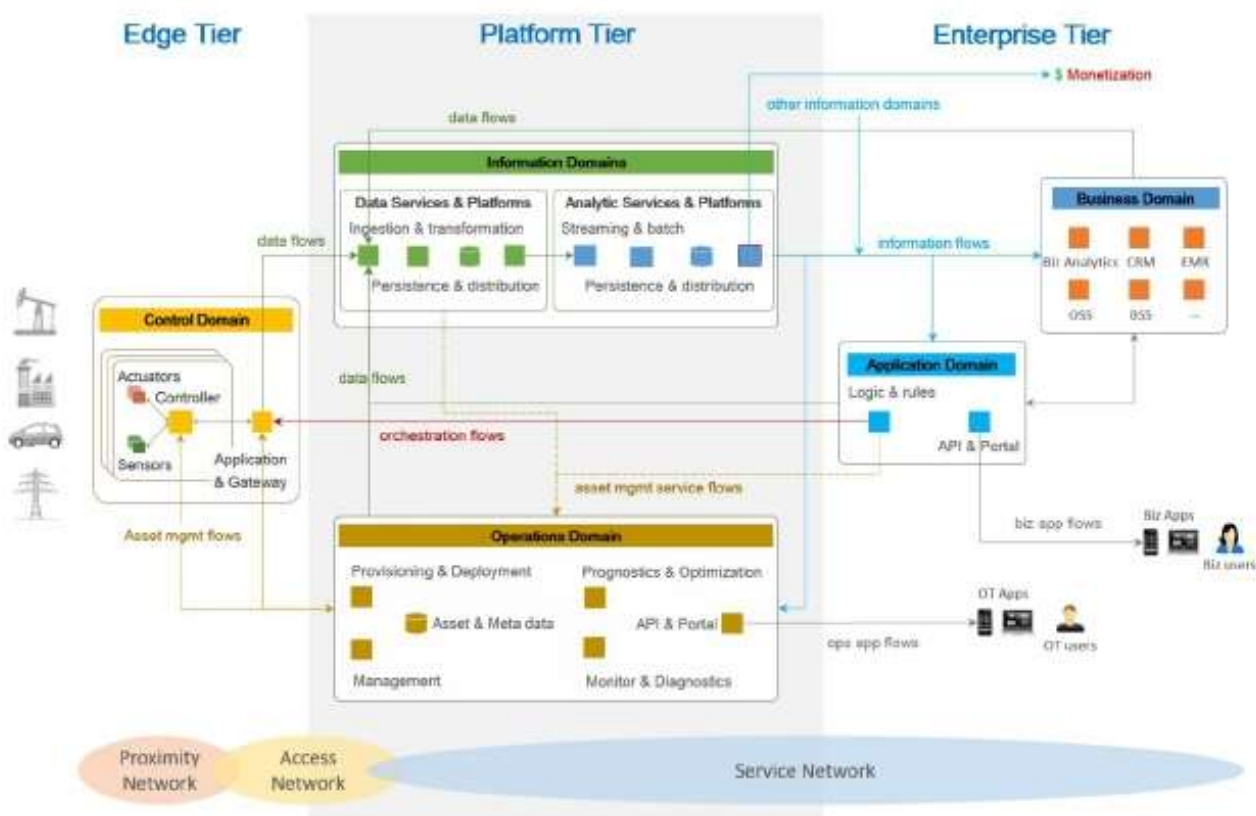

Рис. 3.6. Трирівневий шаблон моделі Industrial Internet of Things Reference Architecture

З'єднання та управління за допомогою шлюзів: шлюзовий зв'язок та схема архітектури керування складаються з локального рішення для підключення до краю системи ІоТ з шлюзом, який переходить до ширококутної мережі, як показано на рисунку (З'єднання та управління за допомогою шлюзів).

Шлюз виступає як кінцева точка для ширококутної мережі при ізоляції локальної мережі краєвих вузлів.

Ця схема архітектури дозволяє локалізувати операції передачі та керування (край аналітики та обчислення). Його основна перевага полягає у зниженні складності систем ІоТ, з тим щоб вони могли збільшуватись як у кількості керованих активів, так і в мережах. Однак він може не підходити для систем, де активи рухаються таким чином, що не дозволяє розташовувати стабільні кластери в межах локальної мережі [9].

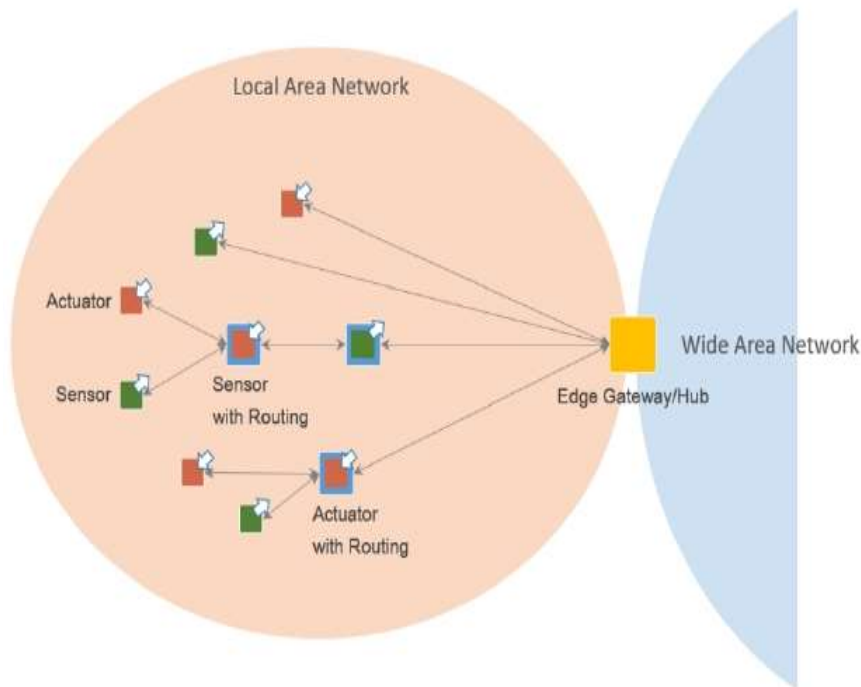

Рис. 3.7. З'єднання та управління за допомогою шлюзів

У топології *hub-and-spoke* граничний шлюз діє як концентратор для підключення кластера вузлів краю один до одного та до широкосмугової мережі. Він має прямий зв'язок з кожним об'єктом в кластері краю, що дозволяє приймати дані з кінцевих вузлів, а також керувати вузлами.

У мережевій сітці (або однорангової) топології краєвий шлюз також виступає як концентратор для підключення кластера вузлів краю до широкосмугової мережі. Проте в цій топології деякі верхні вузли мають можливість маршрутизації. Як результат, шляхи маршрутизації від вузла краю до іншого та до шлюзу змінюються і можуть змінюватися динамічно. Ця топологія використовується для забезпечення широкого покриття для програм з низькою потужністю та низькою швидкістю передачі даних на пристроях з обмеженим ресурсом, які географічно розподілені.

Багатошарова шина даних: багатошарова шина даних є загальною архітектурою в системах IoT у кількох галузях промисловості (рис. 3.10. Шаблон з використанням багатошарової шини даних). Ця архітектура забезпечує низьку латентність, захищену однорангову передачу даних через логічні шари системи. Це найбільш корисно для систем, які повинні управляти прямими взаємодіями між додатками в областях, таких як контроль, локальний моніторинг та аналітика краю.

В даній архітектурі шлюз являється осередком зв'язку між речами та зовнішнім світом, він виступає в якості маршрутизатора та не має функцій зберігання даних, агрегації та аналітики.

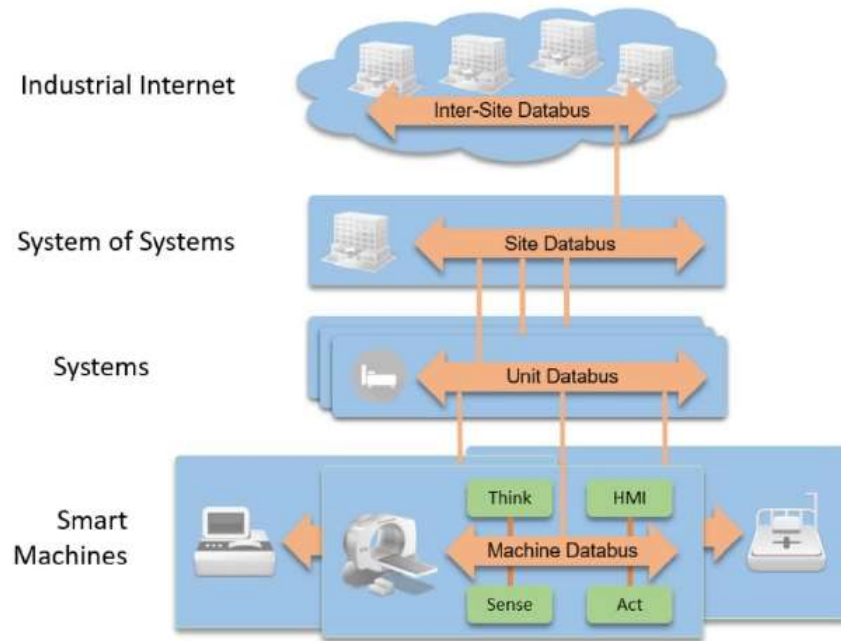

Рис. 3.8. Шаблон з використанням багатошарової шини даних